

Katarzyna ZIĘBAKOWSKA-CECOT
Politechnika Radomska

POSTAWA MŁODEGO POKOLENIA WOBEC ZAGROZEŃ WSPÓŁCZESNEJ TECHNOLOGII INFORMACYJNEJ

Warunki życia społeczeństwa XXI wieku, określanego mianem globalnego społeczeństwa informacyjnego, są ściśle związane z rozwojem komputerów, Internetu i nowoczesnych środków masowego przekazu. Niestety, współcześnie używane jest również popularne określenie „społeczeństwo ryzyka”, ponieważ oprócz wielu pozytywnych aspektów życia zarówno młodzieży, jak i dorosłych, pełne jest zagrożeń. Cyberbullying, internetowa pornografia, oszustwa, uzależnienie od Internetu i telefonii komórkowej to jedne z niebezpieczeństw, z którymi można zetknąć się codziennie. Niestety, w przypadku młodzieży jest to ogromny problem, gdyż młodzi ludzie nie mają jeszcze ukształtowanego odpowiednio charakteru, ani ugruntowanych postaw moralnych. Są podatni na materialne i cielesne pokusy, które mogą być dostępne za jednym kliknięciem komputerowej myszy.

Niektóre dzieci pod wieloma względami posługują się nowoczesną technologią informacyjną lepiej niż ich rodzice. Jednak ich wiedza i umiejętności nie idą w parze ze świadomością konsekwencji własnych poczynań. Sytuacja ta będzie stale zagrażała dopóki rodzice i nauczyciele nie zaczną uświadamiać dzieciom, przed czym i jak powinny się bronić. Również wiele osób dorosłych odczuwa braki w tej kwestii. Z tego powodu warto by szkoły, jako jedno z podstawowych środowisk wychowawczych młodzieży, organizowały zajęcia propagujące właściwe zachowania i nawyki, by wychować wszystkich na zagrożenia, jakie niesie Internet. W przekonaniu dzieci Internet wydaje się narzędziem bezpiecznym, służącym do swobodnego wyrażania wszelkich poglądów, będącym odzwierciedleniem świata rzeczywistego. Jednak nic bardziej złudnego, są to tylko pozorne odczucia. Tak naprawdę specjaliści potrafią zidentyfikować komputer, z którego np. został wysłany e-mail o rasistowskiej lub pornograficznej treści. Mogą też zlokalizować telefon komórkowy, z którego „dowcipniś” poinformował o rzekomo podłożonej w szkole bombie. Mimo że młodzież może czuć się w Internecie anonimowa, istnieją niestety sposoby, by złodziej lub pedofil pozyskał interesujące go dane osobowe. Tak jak w realnym życiu, wolnością w Internecie można się zachłysnąć i popaść w sytuacje, które nie są zgodne z prawem. Wbrew powszechnym przekonaniom Sieć globalna nie jest miejscem schronienia dla przestępców. Stopniowo w Polsce, jak i na świecie, coraz częściej zapadają wyroki skazujące za przestępstwa internetowe. Problem zagrożeń współczesnej technologii informacyjnej dotyczy wielu osób, w tym najczęściej dzieci i młodzieży. Aby przedstawić skalę tego zagadnienia w Polsce, warto przywołać ogólnopolskie badania socjologiczne przeprowadzone w 2007 r. przez zespół prof. J. Czapińskiego, w których jednym z badanych zagadnień były społeczne aspekty korzystania z nowych technologii. Spośród badanych gospodarstw domowych dostęp do Internetu posiadało 39,2%. Odsetek domowych komputerów podłączonych do Internetu wynosił 73%. Co istotne, nowoczesne technologie znacznie częściej były obecne w gospodarstwach małżeństw

wychowujących dzieci, gdyż posiadanie dzieci w wieku szkolnym jest głównym czynnikiem motywującym do zakupu komputera.¹

Internet dzięki swej popularności zyskał w Polsce na przestrzeni ostatnich kilku lat olbrzymią rzeszę zwolenników, przy czym różnorodność przekazywanych treści jest tak szeroka jak grono jego użytkowników. Coraz więcej jest osób, które doceniając wkład Internetu dla rozwoju społeczeństwa i nauki, pragną jednocześnie ocenzurować Sieć globalną. Może być to realizowane chociażby poprzez korzystanie z filtrów stron internetowych. Chociaż hasło „cenzura” może przywoływać nie mile reminiscencje wielu osobom pamiętającym np. czasy PRL-u, o tyle współcześnie w obliczu elektronicznych zagrożeń wydaje się ona jak najbardziej uzasadniona. Oprócz zapewnienia młodym ludziom warunków do bezpiecznego korzystania z nowoczesnych mediów należy także kształtować w nich umiejętność selekcjonowania napływających informacji, by nie stali się ofiarami „informacyjnego smogu”.

Zarówno w szkole, jak i w domu, korzystanie z komputera przez dzieci powinno przebiegać pod okiem osoby dorosłej. Każdy rodzic musi mieć świadomość, że zbyt częste i długotrwałe przesiadywanie dziecka przed komputerem może stanowić źródło problemów w sferze fizycznej, psychicznej, moralnej, społecznej bądź intelektualnej. Brak kontroli może stać się np. przyczyną nerwic, lęków czy też negatywnych postaw.

Aby określić miejsce Internetu i nowoczesnych technologii w życiu młodych ludzi zostały przeprowadzone badania przez grupę dyplomantów kierunku Pedagogika Wydziału Nauczycielskiego Politechniki Radomskiej. Przedmiotem jednych z badań ankietowych, przeprowadzonych na grupie 49 uczniów szkół w Skaryszewie, było ustalenie czy młodzież dostrzega negatywne aspekty Internetu i czy potrafi chronić się przed tymi zagrożeniami².

Mimo, że komputer z dostępem do Internetu w domu posiada tylko 45%, to wszyscy uczniowie korzystają z Sieci (np. w szkole, u rodziny, znajomych). Znaczna część badanych uznała (40,8%), że Internet to środek wymiany informacji, następnie 32,7%, że jest to narzędzie pracy, zaś 26,5% – narzędzie multimedialne. Aż 30% przyznała, że nie wyobraża sobie dnia spędzonego bez komputera.

Pomimo dostrzeganych pozytywnych zalet Sieci uczniowie uważają, że Internet posiada także strony negatywne. Wśród minusów można wymienić następujące kwestie: treści pornograficzne (31%), uzależnienie (27%), zjawisko pedofilii (12%), zagrożenie wirusami komputerowymi (12%), „wyciekanie” danych personalnych (10%), pochłanianie dużej części wolnego czasu (8%). 10 osób spośród badanej grupy miało w Internecie zdarzenie, które bardzo ich zdenerwowało. Były to np. niemoralne propozycje składane przez nieznanym za pośrednictwem komunikatora Gadu-Gadu oraz namawianie do seksu przez obcych.

Większość młodzieży ma świadomość potencjalnych zagrożeń i chroni siebie oraz swój komputer (49%). Pozostali posiadają ochronę programową (23%), ochronę sprzętową (5%) lub rozmawiają o tych problemach z bliskimi (5%). Natomiast aż 17% uczniów nie wie, jak się chronić przed zagrożeniami znajdującymi się

¹ *Diagnoza społeczna 2007. Warunki i jakość życia Polaków* W: J. Czapiński, T. Panek (red.): Rada Monitoringu Społecznego, 10.09.2007, na stronie www.diagnoza.com, s. 268-271, [dostęp 05.11.2007]

² B. Zdziesiński: *Postawy dzieci i młodzieży wobec zagrożeń Internetu*, praca licencjacka napisana pod kierunkiem dr K. Ziębakowskiej-Cecot, Wydział Nauczycielski, Politechnika Radomska, Radom 2008

w Sieci. Kwestia odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z Internetu może wyrażać się też w sposobie umiejętnego rozdzielenia życia realnego i wirtualnego. 16% badanej młodzieży spotkała się z osobami zapoznanymi na czacie.

Kontrola ze strony rodziców jest bardzo mała, podobnie jak określenie sztywnych zasad, które by pomogły chronić ich pociechy (40,3%). Rodzice nie umieją utrzymać i przestrzegać tych norm (3,9%), jak również dzieci tego nie robią (7,8%), korzystając z Internetu u znajomych (5,2%). Dorośli nie posiadają wystarczającej wiedzy o tym medium (14,3%) pozwalając dzieciom na korzystanie z Internetu, gdyż im ufają (6,5%). Jest niewielki odsetek rodziców, którzy pozwalają dzieciom na korzystanie z komputera i Internetu tylko w ich obecności (2,5%) lub wyznaczają im inne zadania w czasie wolnym (19,5%).

Młodzież nie umiejąca przestrzegać pewnych zasad i norm korzystania z Sieci może mimowolnie ulec jej uzależniającej sile. Wśród ankietowanych aż 12% spotkała osoby uzależnione od Internetu. Część badanych (20%) uznała, że działania najbardziej skuteczne, jakie mogą zapobiec uzależnieniu od komputera i Internetu, to wypełnienie wolnego czasu formami rozrywki i samokontrola czasu. Uczniowie uznali również, że rodzice powinni określić zasady korzystania z Internetu (18%), młodzież powinna rozwijać swoje hobby (16%), zastosować działanie jak rozmowa z pedagogiem lub psychologiem (15%) i realizowanie programów profilaktycznych (12%). Nieznaczna część respondentów odpowiedziała (8%), że uzależnionym powinno się wyznaczać obowiązki zastępujące pracę na komputerze, odłączyć Internet (6%), zablokować niedozwolone strony (6%) i umożliwić korzystanie z komputera w obecności rodziców (4%).

Jednym z ważniejszych środowisk wychowawczych w dzisiejszych czasach jest, obok rodziny, szkoła i nauczyciele. Według 29% młodzieży szkoła przestrzega młodzież przed cyfrowymi niebezpieczeństwami, natomiast również podobna liczba ankietowanych uznała, że szkoła tego nie robi. Pozostała część respondentów (25%) uważa, że szkoła blokuje strony niedozwolone dla uczniów lub realizuje programy profilaktyczne (6%). Jak widać, ani szkoła, ani rodzice nie wypełniają w sposób należyty obowiązku przygotowania dzieci do bezpiecznego korzystania z narzędzi nowoczesnych technologii informacyjnych.

Komputery i Internet stanowią narzędzie codziennego użytku dla pokolenia w wieku 10-20 lat, które niektórzy badawcze określają mianem cyfrowych tubylców. Dzięki nowoczesnym mediom młodzież może robić coraz bardziej skomplikowane rzeczy w coraz młodszym wieku. Wpływ Internetu i komputerów jest tak ogromny, że mówi się wręcz o zmianie sposobu myślenia nowych pokoleń, o zmianach, jakie następują w strukturze i działaniu mózgu.³ Za sprawą tego dzieci będą prawdopodobnie żyły w coraz bardziej otwartym, interaktywnym, współdziałającym środowisku, co znacząco przyczyni się do zmian w ich życiu. Niestety, mogą w przyszłości gorzej sobie radzić z odczytywaniem ludzkich emocji, działać w sposób niemethodyczny, wykonywać powierzone zadania mniej dokładnie, ponieważ nie potrafią się dziś skupić na jednym zadaniu uważnie.

Odpowiedź na pytanie, czy zmiany zachodzące w świecie współczesnym przyniosą negatywne skutki dla młodzieży w przyszłości, zależy w dużej mierze od ludzi dorosłych. Fakt odpowiedzialnego podejścia rodziców i nauczycieli do przygo-

³ M. Salik: *Cyfrowy tubylec nie zna świata bez komputera*, „Magazyn Dziennika”, 15-16.11.2008, s. 16-17

towania dzieci do wejścia bezpiecznie w świat cyfrowych mediów będzie miał wieloletnie konsekwencje dla wszystkich stron tego procesu, zarówno dla dorosłych, jak i dla młodszych. Z tego powodu należy kształtować dziś u młodych otwartość umysłu, krytycyzm oraz system norm moralnych. Wybór dobra od zła, „odsianie ziarna od plew” – oto zadania, jakie czekają dzieci i ich rodziców oraz opiekunów. Również ciągle dokształcanie się w tej tematyce jest zadaniem a wręcz obowiązkiem każdego obywatela społeczeństwa informacyjnego i wiedzy.